

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы Qazaq Green Certificate

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты

Ерікті стандарттың шығарындылар саудасының реттелетін жүйесімен және осы саладағы ҚР қолданыстағы заңнамасымен өзара қарым-қатынасы жөніндегі саясат: тәуекелдерді бағалау және шешудің әлеуетті жолдары 1.0 нұсқасы

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы стандартты және қолданылатын QGCP әдіснамаларын ерікті түрде сақтауға негізделген парниктік газдар шығарындыларын қысқартудың ерікті сертификаты болып табылады. Осы сертификаттау бағдарламасына қатысу компаниялар мен ұйымдардың өз қызметінің көміртегі бейтараптығын, олар өндіретін қызметтерді, жұмыстар мен өнімдерді, көміртегі ізін өтеу саясатын декларациялау үшін пайдаланылуы мүмкін сертификатталған шығарындыларды қысқартуға және сатып алуға мүмкіндік береді. Осыны ескере отырып, Қазақстанда парниктік газдар шығарындыларын сертификатталған қысқарту бірліктеріне сұраныс артып келеді және Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы қазақстандық нарықта қолжетімді ұсыныстар арқылы осы сұранысты қанағаттандыру мақсатында құрылған.

Айта кету керек, Қазақстан 2013 жылдан бастап ұлттық көміртекті квоталау жүйесі (көміртегі бірліктерінің сауда жүйесі) жұмыс істейтін ел болып табылады. Бұл жүйе электр энергетикасындағы, цемент, әктас, гипс және кірпіш өндірісіндегі, мұнай-газ, тау-кен өндіру, металлургия, химиялық қызмет салаларындағы 199 ірі қондырғыны қамтиды. Бұл құрал жылына 20,000 тонна көміртегі диоксидінен асатын жылдық шығарындылары бар қондырғыларға қолданылады және ұлттық парниктік газдар шығарындыларының шамамен 50%-ын реттейді. 2022-2025 жылдар кезеңінде квоталар Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2022 жылғы 11 шілдедегі № 525 бұйрығымен бекітілген Көміртегі квоталарының ұлттық жоспарына сәйкес реттелетін салалар мен қондырғылар арасында бөлінген.

Көміртекті квоталау парниктік газдар шығарындылары мен сіңіру саласындағы мемлекеттік реттеу құралдарының бірі болып табылады. Қазіргі уақытта ол 2021 жылғы 2 қаңтарда қабылданған және оларды іске асыру мақсатында қабылданған Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 20-тарауының ережелерімен реттеледі.

Көміртекті квоталау Қазақстан Республикасында Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің ережелеріне сәйкес айқындалатын көміртегі бюджеттеріне негізделеді. Қазіргі уақытта олар 2021 жылдан 2025 жылға дейінгі және 2026 жылдан 2030 жылға дейінгі кезеңдерге айқындалған. 2021 жылдан 2025 жылға дейінгі көміртекті бюджеттеу кезеңі үшін

2021 жылға арналған көміртегі бюджеті 1990 жылғы көміртегі балансының деңгейінен кемінде 1,5 пайызға төмен болды. Кейінгі жылдары ол өткен жылғы көміртегі бюджетінің деңгейінен жыл сайын кем дегенде 1,5 пайызға қысқаруы керек. 2026 жылдан 2030 жылға дейінгі көміртекті бюджеттеу кезеңі үшін әрбір күнтізбелік жыл үшін көміртегі бюджеті де өткен жылғы көміртегі бюджеті деңгейінің кемінде 1,5 пайызына қысқаруы тиіс.

Көміртекті бірлік сауда жүйесі көміртекті квоталаумен қатар көміртекті офсеттерді де қамтиды. Осы терминнің анықтамасы Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 298-бабына сәйкес төменде келтірілген.

Көміртегі офсеті деп Қазақстан Республикасында экономиканың кез келген секторында парниктік газдардың шығарылуын қысқартуға және (немесе) парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайтуға бағытталған қызметті немесе қызмет түрлерін жүзеге асыру нәтижесінде қол жеткізілген парниктік газдардың шығарылуын қысқарту және (немесе) парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту түсініледі.

Квоталанатын қондырғының парниктік газдардың квоталанатын шығарылуын қысқарту көміртегі

Көміртекті офсеттер квоталанатын қондырғылардан тыс және экологиялық заңнаманың ережелері негізінде жүзеге асырылатын жобалау қызметіне негізделеді. Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 298-бабының ережелерімен қатар оларға 2021 жылғы 5 қарашадағы № 455 Көміртегі офсетін мақұлдау және офсеттік бірліктер беру қағидалары да қолданылады.

Экология және табиғи ресурстар министрлігі экологиялық заңнаманың ережелері негізінде іске асырылатын көміртегі офсеттерінің мемлекеттік реттеушісі болып табылады. Осы министрліктің құзыретіне көміртегі офсетін мақұлдау туралы шешімдер қабылдау, мониторинг жоспары, көміртегі офсетін іске асыру туралы есепті бекіту кіреді. Көміртегі бірліктерінің сауда жүйесі операторының функцияларын экология және табиғи ресурстар министрлігінің ведомстволық бағынысты ұйымы – «Жасыл даму» АҚ орындайды. Бұл ұйым құжаттарды қарауға және көміртегі офсеттері бойынша шешімдер қабылдауға қатысты сараптамалық органның функцияларын да орындайды.

Көміртегі офсеттерін сату нәтижелері бойынша офсеттік бірліктер шығарылады, оларды көміртегі бірліктері саудасы жүйесіне қатысушылардың көміртегі квоталарын өтеуі үшін пайдалануға болады. Офсеттік бірліктермен операцияларды есепке алу қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган бекіткен қағидаларға сәйкес көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы қалыптастыратын және жүргізетін көміртегі бірліктерінің мемлекеттік тізілімінде жүзеге асырылады. Офсеттік бірліктерді беру тікелей мәміле арқылы немесе тауар биржасы арқылы сатып алу-сату арқылы жүзеге асырылады.

Көміртегі офсеттері және олар шығаратын офсеттік бірліктер Экологиялық кодекстің ережелеріне сәйкес көміртекті квоталау жүйесінде туындауы мүмкін болашақ қажеттіліктерді қанағаттандыруға бағытталған. Мұндай қажеттіліктер квоталанатын

қондырғылар бойынша неғұрлым қатаң квоталар белгіленген жағдайда қалыптасуы мүмкін. Сондықтан көміртегі офсеттері терминологиялық және заңнамалық тұрғыдан Экологиялық кодекстің ережелерімен көміртекті квоталау жүйесіне біріктірілген. Бұл ретте Экологиялық кодекс ерікті стандарттар негізінде шығарылатын парниктік газдар шығарындыларын сертификатталған қысқарту бірліктері есебінен көміртегі квоталарын (толық және ішінара) өтеу мүмкіндігін көздемейді. Жалпы, жобалау қызметін жүзеге асыру және ерікті стандарттар негізінде парниктік газдар шығарындыларын сертификатталған азайту бірліктерін шығару экологиялық заңнамамен реттелмейді.

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты және Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасымен офсеттерді заңнамалық регламенттеу көптеген ұқсас тәсілдерге негізделеді. Бұл парниктік газдар шығарындыларын азайту мен есептеуді жоспарлауға, сандық бағалауға, бақылауға, растауға (валидация және верификация) және шығарындыларды азайту туралы есеп беруге қатысты. Сонымен бірге, олар парниктік газдар шығарындыларын азайтуға бағытталған екі автономды жүйені реттейді. Көміртекті квоталаудың заңнамалық анықталған жүйесі парниктік газдар шығарындыларын азайту бойынша міндеттемелері бар квоталау субъектілеріне бағытталған. Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы ұйымдардың және компаниялардың парниктік газдар шығарындыларын азайту жөніндегі ерікті бастамаларымен байланысты қажеттіліктерді қанағаттандыруға бағытталған, бұл әрекеттерді жария кеңістікте көрсетеді. Қазіргі уақытта квоталанатын және квоталанбайтын субъектілердің жалпыұлттық парниктік газдар шығарындыларына қосқан үлесінің арақатынасы шамамен 50-ден 50-ге дейін болды. Бұл арақатынас жақын болашақта өзгеруі екіталай, өйткені квоталау парниктік газдардың жылдық шығарындылары 20,000 тонна көмірқышқыл газынан асатын қондырғыларға қолданылады.

Парниктік газдар шығарындыларын қысқартуға бағытталған екі ұқсас автономды жүйенің болу қаупінің бірі - осы жүйелердің әлеуетті пайдаланушылары мен қатысушыларында бұл автономия туралы түсініктің болмауы. Бұл олардың қажеттіліктеріне байланысты белгілі бір жүйені дұрыс таңдауды, олардың арасындағы айырмашылықтарды қабылдауды және бір жүйеге қатысты білімді басқа жүйеге ауыстырумен байланысты қателіктерді қиындатуы мүмкін. Тәуекелдердің осы тобын азайту және жоюдың негізгі тәсілдері әлеуетті пайдаланушылардың, қатысушылардың және жалпы жұртшылықтың хабардарлығын арттыру, екі жүйені ажырату мүмкіндіктерін жақсарту болып табылады. Осы мақсатта Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты мүмкіндігінше «көміртегі офсетінің» орнына «сертификатталған шығарындыларды қысқарту», «офсеттік бірліктердің» орнына «сертификатталған шығарындыларды қысқарту бірліктері», «көміртегі офсетін іске асыру туралы есеп» орнына «парниктік газдар туралы есеп» сияқты басқа тұжырымдамалық аппаратты пайдаланады. Бұл ретте Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы қолданатын терминология жаңа болып табылмайды, оны Қазақстан Республикасының ұлттық стандарты ретінде қабылданған ISO 14064-2-2019 «Парниктік газдар. 2-бөлім. Шығарындыларды азайту және парниктік газдарды сіңіру/жоюды арттыру туралы сандық бағалау, бақылау және есеп беру бойынша жобалаушыларға қойылатын талаптар мен нұсқаулық» халықаралық стандарты пайдаланады. Сонымен қатар, екі жүйе де бірдей

тұжырымдамалық аппаратты қолданған кезде Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты (QGCP) мүмкіндігінше тиісті жүйеге сілтеме жасайды, мысалы, «QGCP аккредиттеген валидатор», «QGCP аккредиттеген верификатор».

Парниктік газдар шығарындыларын тиісті түрде анықталған және жоспарланған жобалық қызмет шеңберінде азайту мақсатында екі ұқсас автономды жүйенің болуымен байланысты тәуекелдердің тағы бір тобы екі жүйеге қатысу арқылы екі есе пайда алу мүмкіндігі болып табылады. Бұл «жобаларды қосарлы есепке алу» деп аталады және Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының жобаларды қосарлы есепке алуды алып тастау саясаты туралы толығырақ қарастырылады.

Сонымен қатар, осы тәуекелдерді азайтуға және жоюға мүмкіндік беретін бірқатар заңнамалық және техникалық кедергілер бар. Біріншіден, Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасы CQG парниктік газдар шығарындыларын сертификатталған қысқарту бірліктерінің көмегімен квоталарды (толық және ішінара) өтеу мүмкіндігін көздемейді. Екіншіден, CQG парниктік газдар шығарындыларын азайтудың сертификатталған бірліктерін есепке алу және операциялар QGCP тізілімінде, ал офсеттік бірліктерді есепке алу және операциялар көміртегі бірліктерінің мемлекеттік тізілімінде жүзеге асырылады. Бұл екі тізілім бір-бірінен толық дербес болып табылады және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы шеңберінде және олардың көміртегі бірліктері бір тізілімнен екіншісіне түсе алмайды.

Сонымен қатар, Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты шарттарында заңнамалық реттелетін көміртегі офсеттері және шығарындыларды сертификатталған азайту шарттарында бірдей жобалық қызметті (толық немесе ішінара) жүзеге асыру мүмкіндіктеріне байланысты әлеуетті тәуекелдер бар. Мұндай жағдайлар «жобаларды қосарлы есепке алу» деп аталады және Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының жобаларды қосарлы есепке алуды алып тастау саясаты туралы толығырақ қарастырылады. Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 298-бабының анықтамасына сәйкес «көміртегі офсеті деп Қазақстан Республикасында **экономиканың кез келген секторында** парниктік газдардың шығарылуын қысқартуға және (немесе) парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайтуға бағытталған қызметті немесе қызмет түрлерін жүзеге асыру нәтижесінде қол жеткізілген парниктік газдардың шығарылуын қысқарту және (немесе) парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту түсініледі.» Сондықтан Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының ережелері негізінде жобаларды Qazaq Green сертификаттау бағдарламасымен және оларды қолдану саласы бойынша көміртекті офсеттермен бөлісу мүмкін емес.

Сонымен қатар, Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы парниктік газдар бойынша тіркелген жобаларды көпшілікке жария ету, парниктік газдар бойынша жобалардың жобалық құжаттамасында осындай ақпаратты ашу талабы, сондай-ақ жобалардың шекараларын неғұрлым нақты айқындау, қосымша өлшемшарттың қолданылуын бағалау шаралары арқылы осы тәуекелдерді азайтуды және жоюды көздейді. Сонымен қатар, Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы Экология және табиғи ресурстар министрлігімен және

«Жасыл даму» АҚ-мен, көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторымен тұрақты консультациялар мен ақпарат алмасуды қолдайтын болады.

Бұған қоса, Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандартына сәйкес кез келген жұртшылық өкілі QGCP-ге парниктік газдар бойынша тіркелген жобаларға, CQG шығарындыларын азайтудың сертификатталған бірліктеріне қатысты қосарланған есепке алудың ықтимал проблемасына қатысты өтініш жібере алады. Мұндай өтініштер QGCP-ге (электрондық пошта мекенжайы?) өтінім берушінің жеке басы туралы ақпараттың құпиялылығын сақтау шарттарында беріле алады.

QGCP сонымен қатар Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандартына БҰҰ-ның Климаттың өзгеруі туралы негіздемелік конвенциясы мен Париж келісімі бойынша уәкілетті мемлекеттік орган, сондай-ақ шығарындылар саудасының ұлттық жүйесінің реттеушісі ретінде Экология және табиғи ресурстар министрлігінің парниктік газдар жобаларын әзірлеушілерге хабарлау жөніндегі талаптарды енгізу мүмкіндігін қарастыруы мүмкін. Бұл екі дербес жүйе шеңберінде бір жобалық қызметті іске асыру мүмкіндіктерінің қосымша тәуекелдерін азайтуға, демек, жобаларды қосарлы есепке алуға мүмкіндік береді. Алайда, мұндай хабарлама мерзімдерді, осындай хабарлама жасалатын жобалау қызметінің кезеңін реттеуді талап етеді. Бұл осы талаптарды одан әрі заңнамалық реттеуге әкелуі мүмкін және тұтастай алғанда кәсіпкерлік қызмет үшін әкімшілік кедергі ретінде қарастырылуы мүмкін.